

Sygn. akt IV U 36/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lutego 2016 roku

Sąd Okręgowy w Tarnowie – Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Natalia Lipińska

Protokolant: stażysta Sylwia Wardała

po rozpoznaniu w dniu 12 lutego 2016 roku w Tarnowie na rozprawie

sprawy z odwołania B. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia 1 grudnia 2015 roku nr (...)

w sprawie B. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o wypłatę emerytury i zwrot składek

I. oddała odwołanie;

II. nowe żądanie odwołującego się B. K. w zakresie zwrotu zgromadzonego kapitału ze składek zaewidencjonowanych na koncie

z uwzględnieniem waloryzacji przekazuje Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. do rozpoznania według właściwości.

Sygn. akt IV U 36/16

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 12 lutego 2016 roku

Decyzją z dnia 1 grudnia 2015 r., znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T., w oparciu o przepisy art. 24 ust. 1b pkt 5 oraz art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.) przyznał B. K. prawo do emerytury począwszy od (...)tj. od osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego wynoszącego w przypadku wnioskodawcy (...).

Wysokość emerytury została przez organ rentowy ustalona według zasad określonych w art. 26 powyższej ustawy i wyniosła 751,63 zł. W myśl art. 87 ustawy świadczenie nie zostało podwyższone do kwoty najniższej emerytury, ponieważ wnioskodawca nie udokumentował 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego.

Wypłata świadczenia została zawieszona na podstawie art. 95 ust. 1 i 2 powołanej ustawy z uwagi na fakt, że wnioskodawcy przysługuje emerytura z Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł B. K. kwestionując, że zgodnie

z interpretacją ZUS w Polsce nie można pobierać dwóch świadczeń emerytalnych mimo, że spełnił wszystkie warunki do przyznania takich świadczeń i te świadczenia zostały mu przyznane.

W związku z tym w konkluzji odwołania wniósł by Zakład Ubezpieczeń Społecznych zwrócił mu zgromadzony kapitał stworzony ze składek zaewidencjonowanych na jego koncie z uwzględnieniem waloryzacji.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnosząc o jego oddalenie wskazał na konkretne przepisy ustawy emerytalnej uprzednio już powołanej jako podstawa zaskarżonej decyzji.

Podtrzymał zarazem swe stanowisko, że w niniejszej sprawie znajduje zastosowanie wynikająca z treści art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej ogólna zasada, zgodnie z którą w razie zbiegu uprawnień do dwóch świadczeń, wypłaca się jedno z tych świadczeń – wyższe lub wybrane przez zainteresowanego.

Jednocześnie organ rentowy wyraził swe stanowisko w przedmiocie zawartego w odwołaniu żądania zwrotu składek zaewidencjonowanych na koncie odwołującego się. Zakład zwrócił uwagę na to, że problematyka zwrotu nienależnie opłacanych składek jest uregulowana w art. 24 ust. 6a-6h ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.). Powyższe regulacje dotyczą jednakże świadczeń, które płatnik opłacił, pomimo tego, że w świetle obowiązujących przepisów nie miał takiego obowiązku. Taka sytuacja w niniejszej sprawie nie występuje. Wnioskodawca jako osoba zatrudniona na podstawie stosunku pracy podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym.

Natomiast składki na ubezpieczenia społeczne są świadczeniami publicznoprawnymi, obowiązek ich zapłaty wynika z przepisów prawa.

Osoby fizyczne znajdujące się w sytuacji prawnej opisanej w którymś z kilkunastu punktów art. 6 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie mogą w zasadzie dokonać wyboru między podleganiem a niepodleganiem tym ubezpieczeniom. Stosunek ubezpieczenia społecznego nie jest stosunkiem prawnym ukształtowanym w drodze umownej, stąd obowiązek ubezpieczenia społecznego wynika z przepisów prawa i nie jest uzależniony od woli ubezpieczonego lub organu rentowego.

Powołując się na powyższe argumenty organ wniósł o oddalenie odwołania.

Na rozprawie w dniu 12 lutego 2016 r. B. K. podtrzymał swoje odwołanie podnosząc, że nie zgadza się z zawieszeniem emerytury, ponieważ opłacał składki i nabył do niej prawo. Przyznał, że wniosek o zwrot zgromadzonego kapitału ze składek zaewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji złożył po raz pierwszy dopiero w odwołaniu i uczynił to w związku z tym, że ZUS nie chce mu wypłacić emerytury.

Niespornym w niniejszej sprawie było, że wnioskodawca B. K. (ur. (...)) ma ustalone prawo do emerytury wypłacanej przez Zakład (...) w W..

W okresie od 01.10.1998 r. do 30.09.2000 r. był zatrudniony w oparciu o umowy o pracę w niepełnym wymiarze czasu pracy (1/2, 3/4 etatu) w (...) Wyższej Szkole (...) w T. w charakterze: Instruktora wychowania fizycznego, Opiekuna (...), Opiekuna (...)

W okresie od 02.01.2001 r. do 19.09.2007 r. był zatrudniony w Wyższej Szkole (...) w T. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku Kierownika Zakładu (...).

Natomiast w okresie od 20.09.2007 r. do 28.02.2014 r. pozostawał w zatrudnieniu w Wyższej Szkole (...)-L. U. z siedzibą w N., gdzie zajmował stanowiska: Asystenta, Kierownika Zakładu (...) Wydziału Zamiejscowego w T., Kierownika Studium (...) Wydziału Zamiejscowego w T. oraz Instruktora.

W dniu 6 listopada 2015 r. B. K. wystąpił do organu rentowego z wnioskiem o emeryturę, w którym powołując się na powyższe okresy zatrudnienia udokumentował je stosownymi świadectwami pracy.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. decyzją z dnia 16.11.2015 r. (znak: (...)) ustalił wnioskodawcy kapitał początkowy na dzień 01.01.1999 r. w kwocie 4988,83 zł, przyjmując do obliczenia podstawy wymiaru oraz wskaźnika wysokości tej podstawy przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych tj. od 01.01.1989 r. do 31.12.1998 r. oraz okresy składkowe w wymiarze 3 miesięcy. Do obliczenia części 24% kwoty bazowej organ przyjął współczynnik proporcjonalny – do osiągniętego od 31.12.1998 r. – wieku oraz okresu składkowego i nieskładkowego tj. 8,12% i ustalił powyższą część 24% kwoty bazowej – w wysokości 293,01 zł.

Od decyzji powyższej B. K. nie wniósł odwołania.

Następnie zaskarżoną decyzją z dnia 01.12.2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalił wnioskodawcy prawo do emerytury od osiągnięcia wieku emerytalnego wynoszącego (...), tj. od (...) r., zawieszając jej wypłatę z uwagi na pobieranie emerytury z Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Powyższe bezsporne okoliczności faktyczne wynikające z treści dokumentów złożonych w aktach organu rentowego nie były kwestionowane przez żadną ze stron postępowania.

Sąd rozważył co następuje:

Odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy podkreślić, że w rozpoznawanej sprawie nie ma sporu między stronami co do tego, że wnioskodawca nabył prawo do emerytury wypłacanej przez Zakład (...) w W. w oparciu o odrębne przepisy, jak również prawo do świadczenia emerytalnego na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Spór zaś w istocie sprowadza się do interpretacji przepisów i ustalenia czy wnioskodawca jest uprawniony do pobierania jednocześnie obu tych świadczeń.

Zbieg prawa do świadczeń oznacza sytuację, w której jedna osoba spełnia warunki do otrzymania więcej niż jednego świadczenia.

Z art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej niewątpliwie wynika – jako zasada prawa ubezpieczeniowego – prawo do pobierania jednego świadczenia (wyższego lub wybranego przez uprawnionego) w sytuacji tzw. zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie.

Regułą jest więc, że zbieg prawa do kilku świadczeń określonych w ustawie rodzi dla organu rentowego obowiązek wypłaty tylko jednego – wyższego świadczenia.

Zainteresowanemu przysługuje jednak wybór, jeżeli zażąda wypłaty niższego świadczenia, żądanie będzie musiało zostać uwzględnione.

Jeżeli zainteresowany nie złoży żadnego oświadczenia w tej kwestii, organ rentowy kontynuuje wypłatę świadczenia wyższego.

Wybór niższego z przysługujących osobie zainteresowanej świadczeń z zakresu ubezpieczeń społecznych należy do sfery jego samodzielnych uprawnień i nie podlega ocenie Sądu (wyrok SN z dnia 9 września 1997 r., II UKN 218/97).

Zainteresowany może w każdym czasie zażądać zmiany świadczenia wypłacanego na inne, również przysługujące.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 kwietnia 2012 r., I UK 390/11 uznał, że „zasada wypłacania tylko jednego świadczenia z ubezpieczenia społecznego (art. 95 ust. 1 ustawy

z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.) stanowi wyraz obowiązującej w prawie ubezpieczeń społecznych zasady solidarności ryzyka i nie jest sprzeczna z konstytucyjną zasadą równości (art. 32 Konstytucji RP)”.

Zasadę wyrażoną w art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej stosuje się również z mocy ust. 2, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub w art. 15a lub 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Przez osoby, o których mowa w art. 2 ust. 2, należy rozumieć żołnierzy zawodowych oraz funkcjonariuszy (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), a także członków rodziny pozostałych po tych żołnierzach/funkcjonariuszach.

Przy zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS z prawem do świadczeń emerytalno-rentowych przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób, zastosowanie znajdzie reguła wyrażona w art. 95 ust. 1. W art. 95 ust. 2 wyróżniono przypadek wyjątkowy, zachodzący w sytuacji obliczenia emerytury wojskowej lub policyjnej na zasadach określonych w – odpowiednio art. 15a albo 18e ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych lub w art. 15a lub art. 18e ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy.

Zastosowanie wykładni gramatycznej prowadzi do wniosku, że w powyższej sytuacji regulacja art. 95 ust. 2 w związku z ust. 1 zostaje wyłączona.

Innymi słowy tylko w razie zbiegu świadczenia z FUS oraz emerytury obliczonej „według zasad” wskazanych w art. 95 ust. 2 (czyli w odniesieniu do emerytury funkcjonariusza z art. 15a, tj. przyjętego do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., a w odniesieniu do emerytury funkcjonariusza z art. 18a, tj. przyjętego do służby po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2012 r.) – przysługuje uprawnienie do łącznego przyznania świadczeń.

Nie budzi żadnych wątpliwości, że w niespornych okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy wspomniany wyjątek nie dotyczy odwołującego.

Zatem poza wyjątkiem przewidzianym w treści ust. 2 art. 95 ustawy kwestie zbiegu prawa do emerytury na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS z prawem do świadczeń emerytalnych funkcjonariuszy przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób, rozstrzyga się zgodnie z powszechnymi regułami ustawy o emeryturach i rentach z FUS i tzw. zasadą jednego świadczenia wyrażoną w cytowanym już przepisie art. 95 ust. 1.

Zagadnieniem zbiegu prawa do świadczeń (na kanwie stanu faktycznego dotyczącego żołnierzy zawodowych) zajmował się Sąd Najwyższy, który w wyroku z dnia 8 maja 2012 r. II UK 237/11 wyraził pogląd, że: „zasada pobierania jednego świadczenia (wyższego lub wybranego przez uprawnionego) w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń (art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.) dotyczy również zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w tej ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w ustawie z dnia 10 grudnia 1993 r. o

zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r., Nr 8, poz. 66 ze zm.).

Mając na uwadze powyższe okoliczności, odwołanie jako nieuzasadnione zostało oddalone w oparciu o przepis art. 477¹⁴ § 1 kpc (pkt. I wyroku).

Sąd nie mógł orzekać w przedmiocie zgłoszonego dopiero w odwołaniu żądania zwrotu składek zaewidencjonowanych na koncie odwołującego się, gdyż nie został przeprowadzony w postępowaniu administracyjnym przed organem rentowym tryb przewidziany przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. Brak jest zatem instrumentu inicjującego i dopuszczającego postępowanie sądowe, którym w zakresie ubezpieczeń społecznych jest odwołanie od decyzji organu rentowego.

W orzecznictwie przyjmuje się bowiem, że dochodzenie przed sądem prawa do świadczenia z ubezpieczenia społecznego, które nie było przedmiotem decyzji organu rentowego, jest niedopuszczalne, z wyjątkiem przewidzianym w art. 477⁹ § 4 kpc, a treść decyzji, od której wniesiono odwołanie, wyznacza przedmiot i zakres rozpoznania oraz orzeczenia sądu (por. postanowienie SN z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNP 2000/15/601; wyrok SN z dnia 23 listopada 1999 r., II UKN 204/09, OSNP 2001/5/169). Skoro zaś w zakresie wniosku o zwrot składek zaewidencjonowanych na koncie właściwa jest w pierwszej kolejności droga administracyjna przed organem rentowym, a postępowanie przed sądem nie może zastąpić obligatoryjnych procedur przedsądowych, zasadnym było nowe żądanie dotyczące wypłaty odsetek przekazać według właściwości do rozpoznania ZUS na podstawie art. 464 § 1 kpc (pkt. 2 wyroku).